

41
FUSSILET / OBJAŠNENJE
OBJAVLJENA U MEKI*, IMA 54 AJETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 حم ﴿١﴾ نَزَّلَ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾ كَتَبَ فُصِّلَاتٍ آيَاتِهِ وَقَرَأَنَّا
 عَرَبِيًّا الْقَوْمَ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ
 لَا يَسْمَعُونَ ﴿٤﴾ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِمَّا نَدْعُونَ إِلَيْهِ فِيءِ آذَانِنَا
 وَوَعْدِ مَن بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ فَاَعْمَلْنَا لِنَنَّا عَمِلُونَ ﴿٥﴾

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!"
"Ha-mim"/1/ "Objava je od Svemilosnog Milostivog", /2/ "Knjiga čiji su ajeti jasno izloženi, Kur'an na arapskom jeziku za ljude koji znaju", /3/ "Obveselitelj i opominjatelj - pa opet većina njih glavu okreće, neće ni da čuje." /4/ "Srca naša su" - govore oni - "pod pokrivačima, za ono čemu nas ti pozivaš, a u usima je našim gluhoća, a između nas i tebe je pregrada, pa ti radi, i mi ćemo raditi."

Uzvišeni kaže: **"Ha-mim. Objava je od Svemilosnog, Milostivog"**, znači Kur'an je objavljen od Milostivog, Svemilosnog, kao što su riječi Uzvišenog:

"Reci: 'Od Gospodara tvoga objavljuje ga melek Džibril s istinom.'" /16:102/ I riječi Blagoslovljenog i Uzvišenog:

"Knjiga čiji su ajeti jasno izloženi", tj. objašnjeno njegovo značenje, u njemu su jasne šerijatske odredbe. **"Kur'an na arapskom jeziku"**, tj. jasno objašnjeni, njegovo je značenje detaljno objašnjeno, a njegovi su izrazi jasni i nisu dvosmisleni. Kao što su riječi Uzvišenog:

"Ovo je knjiga čiji su ajeti precizno i jasno izloženi, od Mudrog i Sveznajućeg" /11:1/, tj. on je mu'džiza po izrazu i značenju.

Riječi Uzvišenog: **"Za ljude koji znaju"**, tj. ovo objašnjenje i jasnoću mogu prepoznati samo oni koji su u nauku dobro upućeni. **"Obveselitelj i Opominjatelj"**, vjesnik radosnih vijesti za vjernike, a opomena za nevjernike.

"Pa opet većina njih glavu okreću, neće ni da čuju", tj. većina Kurejšija ne razumiju iz njega ništa i pored te jasnoće i razboritosti. **"Srca naša su" - govore oni - "pod pokrivačima"**, tj. prekrivena **"za ono čemu nas ti pozivaš, a u usima je našim gluhoća"**, tj. gluhi smo na ono s čim si nam ti došao. **"Između nas i tebe je pregrada"**, do nas ne dopire ništa od onog što kažeš. **"Pa ti radi i mi ćemo raditi"**, tj. radi ti po svojoj uputi i nećemo te slijediti. Prenosi Imam el-Alim Abd ibn-Hamejd, r.a., u svom Musnedu od Džabira ibn Abdulaha, r.a., koji kaže: /68/ "Okupili su se Kurejšije jednog dana i rekli su: 'Potražite onog ko među vama najbolje poznaje sihr, vrač - čarolije i poeziju, pa neka ode ovom čovjeku (Muhammedu, s.a.v.s.), koji nas je podijelio, i razdvojio našu stvar, i obrukao našu vjeru, pa neka sa njim popriča da vidimo što će mu odgovoriti.' I rekli su: 'Ne znamo ko bi bio priličniji za taj razgovor od Utbe ibn Rebi'a', pa su mu rekli: 'Ti, o Ebu-Velide (Utbe), idi kod njega.' Zatim je došao Utbe i rekao mu: 'O Muhammede, jesi li ti bolji ili Abdullah!' A Allahov Poslanik, s.a.v.s., šutio je. On ga ponovo upita: 'Jesi li bolji ti ili Abdul-Muttalib?' Poslanik je i dalje šutio, a Utbe nastavi: 'Ako smatraš da su ovi bolji od tebe, pa oni su obožavali božanstva kojima ti nalaziš mahanu, a ako smatraš da si bolji od njih, pa progovori, da čujem tvoje mišljenje. Mi, tako mi Boga, nismo vidjeli nesretnike - kobnije, od tebe za tvoj narod. Razdvojio si našu cjelovitost, razjedinio si našu stvar, osramotio si našu vjeru i osramotio si nas među Arapima, tako da kruži među njima da Kurejšije imaju sihirbaza i da Kurejšije imaju vrača. Tako mi Boga, očekujemo, kao što se očekuje krik trudnice, da jedni na druge podemo sabljama i da se tako istrijebimo. O čovječe, ako ti imaš kakvu potrebu, mi ćemo ti skupiti imetak, tako da ćeš biti najbogatiji i prvi čovjek Kurejšija; a ako imaš potrebu za ženidbom, pa izaberi koju god ženu Kurejšijku hoćeš, oženit ćemo te sa deset njih.' 'Jesi li završio?', upitao ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s.¹⁸ 'Da!', odgovorio je, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog. Ha - Mim. Objava je od Svemilosnog, Milostivog" - učio je dok nije došao do ajeta:

"A ako glave okrenu, ti reci: Opominjem vas munjom onakvom kakva je pogodila Ada i Semuda." Utbe reče: 'Dovoljno ti je ovo, dovoljno ti je ovo. Zar ti nemaš ništa drugo osim ovo?' 'Ne', odgovorio je Allahov Poslanik, s.a.v.s. Utbe se vrati i došao je Kurejšijima, te su ga upitali: 'S čime si nam došao?' 'Nisam ostavio ništa što sam smatrao da biste mu vi rekli, a da mu to nisam rekao.' 'Je li ti odgovorio?', upitaše. 'Da', rekao je. 'Ne, tako mi onog koji je podigao Kabu, nisam ništa razumio od onog što mi je rekao, osim što vas je upozorio munjom

* Objavljena poslije sure El-Mu'min - Gafir.

¹⁸ Rekoh: "I njegovo pitanje: jesi li završio - dokaz je njegove kulture u raspravi; tj. onaj kome se obratio, stalno je i pomno ga pratio i šutio dok nije sve izložio njegov sagovornik.

sličnom onom što je zadesila Ad i Semud.' 'Šta je tebi?', rekoše mu. 'Čovjek ti govori arapski, a ti ne znaš šta ti je rekao?' 'Ne, tako mi Allaha, ja nisam razumio ništa od onog što je rekao osim onog kad je spomenuo munju.'"

I ovo prenosi hafiz Ebu-Ja'la el-Mevsili u svom Musnedu potpuno isto kao i on. El-Begavi u svom tefsiru navodi sa svojim lancem prenosilaca od Džabira ibn Abdullaha isti ovaj hadis, sve dok nije spomenuo riječi Uzvišenog: /69/ "...onakvom kakva je pogodila Ada i Semuda."

Utbe je stavio ruku na Poslanikova usta i zakleo ga je rodbinskim vezama i vratio se svojoj kući. I nije otišao Kurejšijima i sakrivao se od njih. Ebu-Džehl reče: "O skupino Kurejšija, tako mi Boga, ja smatram da se Utba priklonio Muhammedu i primio njegovu vjeru, svidjela mu se njegova hrana. To je učinio samo iz nužde koja ga je zadesila, pa hajdemo kod njega." Ebu-Džehl reče: "O Utbe, smatramo da se nisi izdvojio od nas, osim što si se priklonio Muhammedu, primio njegovu vjeru i svidjela ti se njegova hrana. Pa ako ti je potrebno, mi ćemo tebi skupiti iz naših imetaka onoliko koliko ti je potrebno da ne tražiš od Muhammeda." I Utbe se naljuti i zakle se da više neće razgovarati sa Muhammedom nikada, pa reče: "Tako mi Boga, vi znate da sam ja jedan od najbogatijih Kurejšija, ali sam mu došao i ispričao sve što sam imao reći, pa mi je odgovorio nečim; tako mi Boga, to nije poezija niti vraćanje, niti sihri. I proučio je suru do riječi Uzvišenog:

"A ako glave okrenu, ti reci: 'Opominjem vas munjom onakvom kakva je pogodila Ada i Semuda.'" I začepio sam mu usta i zakleo sam ga rodbinskim vezama da stane. "Vi znate da Muhammed kad kaže nešto ne laže, pa sam se pobojao da vas ne pogodi kazna." U predanju Muhammeda ibn Ishaka stoji: /70/ "S čime si nam došao, o Ebu Velide?", upitali su ga. On reče: "Čuo sam riječi, tako mi Boga, nisam nikad čuo nešto slično. Tako mi Boga, to nije sihr, niti poezija niti vraćanje. O skupino Kurejšija, poslušajte me i neka to bude od mene. Ostavite ono što je između čovjeka i ono na čemu je on i pustite ga. Tako mi Allaha, zaista će se saznati za riječi koje sam čuo, pa ako ga Arapi ubiju, riješili ste ga se pomoću drugih, a ako zavlada Arapima,... pa njegovo carstvo je i vaše carstvo. Njegov ponos je i vaš ponos. I bit ćete najsretniji ljudi s njim." "Tako nam boga, opčarao te je jezikom, o Ebu-Velide!", rekoše. "Ovo je moje mišljenje o njemu, a vi činite što smatrate da je najispravnije."

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ

مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَحْدًا فَاسْتَعِينُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ

وَوَيْلٌ لِلْمُصْرِكِينَ ﴿٦١﴾ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٦٢﴾
 إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦٣﴾

"Reci: Ja sam samo čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog samo jedan Bog, zato se Njemu iskreno upravite i od Njega oprostite. A teško onima koji Njemu druge ravnim smatraju", /6/ "koji zekat ne daju i koji u onaj svijet ne vjeruju!"/7/ "One koji vjeruju i dobra djela čine zbilja čeka nagrada neprekidna."/8/

Kaže Uzvišeni: **Reci**, o Muhammede, ovim poricateljima - mušricima:

"Ja sam samo čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog samo jedan Bog." Nije kao što obožavate idole i kipove, a samo je Allah jedan Bog. **"...zato se Njemu iskreno upravite"**, tj. budite potpuno iskreni i predani Njemu u ibadetima, kao što vam je naredeno na jezicima vaših poslanika. **"I od Njega tražite oprost"**, tj. za prošle grijehe. **"...a teško onima koji njemu druge ravnim smatraju"**, tj. uništenje će ih i propast stići.

"Koji zekat ne daju." Ovdje se pod zekatom misli na zekat kojim se čisti duša, tj. na čišćenje duše od nedoličnog ponašanja, ali najvažnije je od toga čistota duše od idolopoklonstva. Zekat na imovinu nazvan je zekatom zato što se čisti imetak od harama, i to biva uzrokom njegova uvećanja i bereketa i njegove upotrebe u pobožnostima. I tako zekat sadrži dvije čistote: Čistota duše od idolopoklonstva i čistota imovine od prava onih koji imaju udjela u njoj. A zatim kaže Uzvišeni:

"One koji vjeruju i dobra djela čine zbilja čeka nagrada neprekidna", tj. koja neće prestajati; to je nagrada stalna, koja se neće nikad prekidati.

"U kojem će vječno boraviti", a to su Allahovi fadileti, plemenitost i dobrota.

* قُلْ أَهْتِكُمْ
 لَنُكَفِّرُنَّ بِاللَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَتَجَلَّوْنَ لَهُمْ أَنْدَادًا
 ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٤﴾ وَجَعَلَ فِيهَا رُوسًا مِّن فَوْقِهَا وَبَرَكَ فِيهَا
 وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَامًا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّالِبِينَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ أَنزَلْنَا
 إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَفَقَالَ لَهَا وَالْأَرْضُ أُمَّتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا
 قَالَتِ أَلَيْسَ طَائِعِينَ ﴿٦٦﴾ فَقَضَيْنَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ
 فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصْبِيحٍ وَحِفْظًا ذَلِكَ
 تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٦٧﴾

"Reci: 'Zar vi zbilja ne vjerujete u Onoga Koji je Zemlju stvorio u dva Dana - i još Mu druge ravnim smatrate? To je Gospodar svjetova!'" /9/ "On je nepomična brda po njoj stvorio i blagoslovljenom je učinio i proizvode njezine na njoj odredio, sve to u četiri Dana - ovo je objašnjenje za one koji pitaju"; /10/ "zatim se prema nebu usmjerio dok je nebo još maglina bilo, pa njemu i Zemlji rekao: Pojavite se milom ili silom! - Pojavljujemo se drage volje! - odgovorili su", /11/ "pa ih u dva Dana, kao sedam nebesa, stvorio, i odredio šta će se u svakom nebu nalaziti. A nebo najbliže sjajnim smo zvijezdama ukrasili i nad njima Mi bdijemo. To je odredba Silnoga i Sveznaloga." /12/

Ovo je zamjeranje, prigovor od Allaha, dž.š., mušricima koji su obožavali uz Njega i druge, a On je Stvoritelj svega, On je Kahir nad svim i moćan je nad svim. I kaže:

"Reci: 'Zar, vi zbilja ne vjerujete u Onoga Koji je Zemlju stvorio u dva dana, i još Mu druge ravnim smatrate?'", tj. sličnim i jednakim, koje pored Allaha obožavate.

"To je Gospodar svjetova", tj. Stvoritelj svega; a ovdje je podrobno objašnjenje riječima Uzvišenog:

"...Koji je nebesa i Zemlju u šest dana stvorio." /7:54/¹⁹ I podrobno se izdvaja i spominje ono što se odnosi na Zemlju, a posebno ono što se odnosi na nebesa i spominje da je on stvorio Zemlju prvu, kao što kaže Uzvišeni:

"On je za vas sve što postoji na Zemlji stvorio, zatim se prema nebu usmjerio i kao sedam nebesa ga uredio." /2:29/

A što se tiče riječi Uzvišenog:

"A šta je teže: vas ili nebo stvoriti? On ga je saznao, svod njegov visoko digao i usavršio, noći njegove mračnim, a dane svijetlim učinio. Poslije toga je Zemlju poravnao, iz nje je vodu i pašnjake izveo, i planine nepomičnim učinio. Na uživanje vama i stoci vašoj." /89:27-33/ U njima se navodi poravnanje, tj. poravnanje Zemlje; ono se desilo poslije stvaranja nebesa. Zemlja je pak stvorena prije njih, što se razumije iz kur'anskog teksta. Ovog je stava Ibn- Abbas, r.a., što pominje Buharija kod komentara ovog ajeta u svome Sahihu, a navest ćemo odjeljak iz njega koji se tiče ove teme... "Zemlju je stvorio u dva dana a zatim je stvorio nebesa, usmjerio ka nebu i u dva druga dana ih stvorio, a zatim je Zemlju poravnao, a njeno je poravnanje izvođenje vode i pašnjaka iz nje. I stvorio je planine i pijesak, neorgansku tvar, brežuljke i ono što je između njih u dva druga dana." Riječi Uzvišenog: **"Poravnao"** i riječi Uzvišenog: **"U dva**

dana Zemlju je stvorio", tj. stvorio je Zemlju i ono što je na njoj u četiri dana, a stvorio je nebesa u dva dana. I riječi Uzvišenog: "U dva je dana Zemlju stvorio", znači u nedjelju i ponedjeljak.

"On je nepomična brda po njoj stvorio i blagoslovljenom je učinio", tj. učinio je blagoslovljenom, pogodnom za svako dobro, za sjeme i sadenje i odredio je da se od nje hranimo, a to je ono što je potrebno njenim stanovnicima za opstanak na njoj: dobijaju opskrbu sa mjesta na kojima se sije i sadi. Ovo je bilo u utorak i srijedu i sa prethodna dva dana to je ukupno četiri.²⁰ I zato kaže:

"Sve to u četiri vremenska razdoblja. - Ovo je objašnjenje za one koji pitaju", tj. za onog ko želi pitati o tome da ga spozna. I riječi Uzvišenog: **"I proizvode njezine na njoj odredio..."**, tj. učinio je na svakom dijelu Zemlje šta će se uzgajati što ne može na drugom dijelu Zemlje. I riječi Uzvišenog:

"Zatim se prema nebu usmjerio dok je nebo još maglina bilo." A to je vodena para, koja je izlazila dok je stvarana Zemlja.

"Pa njemu i Zemlji rekao: 'Pojavite se milom ili silom!'", tj. odazovite se Mojoj naredbi dobrovoljno ili silom.

"Pojavljujemo se drage volje!, odgovorili su", tj. odazvat ćemo se Tebi dragovoljno s onim što je u nama od onog što želiš njegovo stvaranje. **Pa ih u dva dana kao sedam nebesa stvorio..."**, tj. u druga dva dana nakon stvaranja Zemlje u dva dana.

"...i odredio šta će se u svakom nebu nalaziti", tj. što je potrebno njemu od stvaranja, kao meleki i drugi osim njih, koje ne zna niko osim On, slavljen neka je On.

"...a nebo najbliže sjajnim smo zvijezdama ukrasili...", a to su zvijezde svijetle i blještave za stanovnike Zemlje. **"...i nad njima Mi bdijemo..."**,

²⁰ Ako pretpostavimo tačnost utvrđivanja dana u kojima je Allah stvorio Zemlju i nebesa, a ja tvrdim suprotno, pa zaista riječi komentatora El-hafiza ibn Kesira, Uzvišeni mu se Allah smilovao: "Zaista je stvaranje Zemlje proteklo u dva dana - dva vremenska perioda, u nedjelju i ponedjeljak. On je nepomična brda po njoj stvorio i blagoslovljenom je učinio", tj. učinio je blagoslovljenom, podesnom za dobro i proizvode njezine na njoj odredio. A to je ono što je potrebno njenim stanovnicima za opskrbu; i mjesta pogodna za sijenje i sadenje; znači utorak i srijeda - njih dva sa dva prošla dana jesu četiri; znači da se ravnanje desilo nakon stvaranja Zemlje, a prije stvaranja nebesa, jer Zemlja je stvorena u toku dva dana. Utvrđivanje (nafake) opskrbe i usjeva koji traže vodu i pašnjake - u dva dana: utorak i srijedu. Dok Allah, dž.š., kaže... ili nebo stvoriti? On ga je saznao, svod njegov visoko digao i usavršio, noći njegove mračnim, a dane svijetlim učinio. Poslije toga je zemlju poravnao, iz nje je vodu i pašnjake izveo." Ovim je ajetom utvrđeno da je Allah, dž.š., izveo iz Zemlje vodu, njene pašnjake i njenu opskrbu nakon što je stvorio nebesa pa, s obzirom na redosljed dana koje navodi Ibn-Kesir, Allah mu se smilovao, proizlazi da su u utorak i srijedu stvorena nebesa, tj. poslije stvaranja Zemlje (koja je stvorena u razdoblju od dva dana: nedjelju i ponedjeljak, a ne u četvrtak i petak. Ako je bilo ravnanje Zemlje i izvođenje vode i pašnjaka u četvrtak i petak, a ne utorak i srijedu, jer nas je Allah obavijestio o tome. "Poslije toga je Zemlju poravnao." /89:30/, tj. nakon stvaranja nebesa. Nema sumnje da je prihvatanje - držanje za imena dana - ona su unijela zbrku i polemiku, iako spominjanje imena pokazuje da su to vijesti Benu - Israiljati (to su Israiljati), ne nalazimo po ovom pitanju nijedan od hadisa od onog koji je sačuvan od pogreški, s.a.v.s. Ovo je preneseno iz Kaba el-Ahbara. Od Allaha je uspjeh.

¹⁹ Nalazi se na četiri mjesta u Kur'anu, a to su kako slijedi: El-Araf, ajet 54, Junus /3/, Hud /7/, Hadid /4/

tj. čuvajući od šejtana, da ne prisluškuju od meleka i svih nebeskih stanovnika.

"Slavljen i Blagoslovljen neka je On, i Njemu pripada vječna zahvala. To je odredba Silnoga, Sveznajućeg", tj. nadmašio je sve, pobijedio i pokorio. Sveznajući zna za pokrete svih Svojih stvorenja i njihovo mirovanje. Slavljen, Uzvišen i Blagoslovljen je On, neka Mu je vječna hvala.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾ إِذْ جَاءَهُمُ الرَّسُولُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلْنَا مِنْ سَمَاءٍ مَاءً مَكِينًا ﴿١٤﴾ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِثْقَالًا أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾ فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحْسَاتٍ لِنَدِينَهُمْ عَذَابَ الْآخِرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٦﴾ وَأَمَّا شَمُودُ فَوَهَبْنَا لَهُمْ قَابَ قَوْسٍ أَضْحَىٰ فَسَجَّوْا عَلَى الْهَدْيِ فَأَخَذْتَهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾ وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا فِي شُكٍّ ﴿١٨﴾

"Pa ako se okrenu, ti reci: 'Opominjem vas munjom onakvom kakva je pogodila Ada i Semuda'", /13/ "Kad su im, sa svih strana, poslanici njihovi dolazili: 'Ne robujte nikome do Allahu!' - a oni odgovarali: 'Da je Gospodar naš htio, On bi meleke poslao! A doista mi ne vjerujemo u ono što je po vama poslano!'" /14/ "A kad je Ad posrijedi, oni su se na Zemlji bez ikakva prava oholili i govorili: 'Ko je od nas snagom jači?' A zar nisu znali da je Allah, Koji ih je stvorio, jači od njih - a i znakove Naše su poricali." /15/ "I Mi poslasmo protiv njih, u danima uzastopnim, vjetar leden, da bismo im još na ovom svijetu dali da osjete sramnu patnju - patnja na onom svijetu bit će, zaista, još sramnija - i niko im neće u pomoć priteći." /16/ "A Semud kad je posrijedi, njih smo bili uputili, ali, njima je bila milija sljepoća od upute, pa ih je stigao udar sramne kazne, prema onome kako su zaslužili", /17/ "a one koji su vjerovali i Allaha se bojali Mi smo spasili." /18/

Uzvišeni kaže: "Reci, o Muhammede, ovim mušricima, poricateljima Istine, s kojom si im došao; ako se okrenete od onog s čim sam vam došao od Uzvišenog, pa ja vas upozoravam da će se na vas

sručiti Allahova kazna, kao što je zadesila prijašnje narode koji su poricali poslanike."

"Opominjem vas munjom onakvom kakva je pogodila Ada i Semuda", tj. i sve one koji su u onom u čemu su oni bili, tj. u poricanju (poslanika).

"Kad su im sa svih strana poslanici njihovi dolazili", tj. u mjestima i naseljima blizu njih; slao im je Allah poslanike koji su naređivali da obožavaju Allaha jedinog, Koji nema ortaka. Oni su im donijeli radosnu vijest i opomenu, ali i pored svega ovoga nisu vjerovali, nego su nijekali i poricali i rekli su:

"Da je Gospodar naš htio, On bi meleke poslao", tj. bili bi ti poslanici meleki.

"A doista mi, u ono što je po vama poslano", o ljudi, **"ne vjerujemo"**, tj. mi vas nećemo slijediti, vi ste ljudi kao i mi.

Allah, dž.š., kaže:

"A kad je Ad posrijedi, oni su se na Zemlji bez ikakva osnova oholili", tj. nasilje su činili, bili arogantni i nepokorni Allahu, dž.š., i govorili: "Ko je od nas snagom jači?"

"Ko je od nas jači?" - govorili su", tj. stalno su isticali svoju snagu i svoju konstrukciju, i smatrali su da će se zaštititi njome od Allahove kazne.

"A zar nisu znali da je Allah, Koji ih je stvorio, jači od njih", tj. da je Onaj Koji im je stvorio njihovu snagu i stvorio sve, pa zar On nije snažniji i moćniji od njih? Neosporno je da bude onaj ko ih je stvorio jači od stvorenja. Oni su istupili protiv Snažnog (Allaha) i zanijekali su Njegove ajete, odbili su poslušnost Njegovim poslanicima, i zato se kaže:

"I Mi poslasmo protiv njih vjetar leden." On je jak, hladan, sa zastrašujućim zvukom, da bi im bio kazna onakva kakvu su zaslužili i umislili svoju snagu. I riječi Uzvišenog:

"U danima uzastopnim", tj. uzastopno,

"Sedam noći i osam dana uzastopnih." /69:7/, dok ih nije uništio do posljednjeg, i sastavili su poniženje na ovom svijetu sa kaznom koja se nastavlja na budućem svijetu, gdje ih čeka veće poniženje. وهم

"I niko im neće u pomoć priteći", tj. na budućem svijetu, kao što nisu bili potpomognuti na dunjaluku i nije bilo toga od Allaha ko bi ih sačuvao od bolne kazne i patnje. A riječi Uzvišenog: **"A Semud kad je po srijedi, njih smo bili uputili."** Ibn-Abbas, r.a., i drugi, kažu: "Mi smo njima objasnili", a Es-Sevri kaže: "Pozvali smo ih."

"Ali njima je bila milija sljepoća od pravog puta...", tj. objasnili smo njima istinu jezikom njihovog poslanika Saliha, a.s., i nisu ga prihvatili i poricali su ono s čim je došao i zaklali su Allahovu devu koju je učinio znakom i dokazom za istinitost njihova poslanika.

"Pa ih je stigla munja sramne kazne", tj. poslao im je Allah krik, potres, poniženje, prezir i kaznu, **"Zbog onog što su zaradili"**, tj. zbog nijekanja i poricanja.

"A one koji su vjerovali i Allaha se bojali Mi smo spasili", tj. među njima, nije ih loše snašlo, niti ih je snašla kazna, nego ih je Allah, dž.š., sačuvao zajedno sa njihovim Poslanikom Salihom, a.s., zbog njihova imama i bogobožnosti prema Allahu, dž.š.

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ يَزْعَمُونَ ﴿١٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءَهُمْ شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا لَوْلَا جُؤدِهُم لَرِشِدُوا لَنَا قَالُوا أَلَمْ نَأْتِكُم بِالْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي أَنْطَقَكُم لَشَيْءٌ وَهُوَ خَلْقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ لَكُمْ فَاصْحَابَكُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِن يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِن يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾

"A na Dan kad Allahovi neprijatelji u Vatri budu skupljeni - oni prvi bit će zadržani, da bi ih sustigli ostali", /19/ **"i kad dođe do nje, uši njihove, i oči njihove, i kože njihove svjedočit će protiv njih o onom što su radili."/20/ **"Zašto svjedočite protiv nas?" - upitat će oni kože svoje. - 'Allah, Koji je dao sposobnost govora svakom biću, obdario je darom govora i nas' - odgovorit će. - 'On vas je prvi put stvorio i Njemu ste se, evo, vratili."/21/ **"Vi se niste krili da ne bi uši vaše i oči vaše i kože vaše protiv vas svjedočile, već zato što ste mislili da Allah neće saznati mnogo štošta što ste radili."/22/ **"I to vaše uvjerenje, koje ste o Gospodaru svome imali, upropastilo vas je, pa gubitnici postali ste."/23/ **"Pa i ako budu trpjeli, njihovo će boravište vatra biti; a ako budu tražili naklonost Allahovu, njihovoj molbi neće se udovoljiti."/24/**********

Uzvišeni kaže:

"A na dan kad Allahovi neprijatelji u vatru budu protjerani - oni prvi bit će zadržani da bi ih sustigli ostali", tj. podsjećam ove idolopoklonike na dan kad Allahovi neprijatelji u vatru budu potjerani, tj. skupit će ih čuvari Džehennema, one prve zaustavit će da bi ih sustigli oni zadnji. Kao što kaže Uzvišeni i Blagoslovljeni:

"A kad u Džehennem žedne grješnike potjeramo."/19:86/ Riječ znači "žedne". I riječi Uzvišenog: **"I kad dođu do nje"**, tj. kad budu pred njom,

"Uši njihove, i oči njihove, i kože njihove svjedočit će protiv njih o onom što su radili."

Tj. neće biti skriveno ništa od onog što su uradili. Upitat će oni kože svoje: **"Zašto svjedočite protiv nas?"**, tj. korit će svoje djelove tijela i svoju kožu kada budu svjedočili protiv njih, pa će im odgovoriti udovi:

"Allah, Koji je dao sposobnost govora svakom biću, obdario je darom govora i nas" - odgovorit će - "On vas je prvi put stvorio", tj.

On je Taj Kome niko ne može proturječiti niti Mu se suprotstaviti, i njemu ćete se vratiti. Prenosi El-hafiz Ebu-Bekr el-Bezzar od Enesa ibn Malika, r.a., koji kaže:

/71/ "Nasmijao se Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana i osmjehnuo se, pa reče, s.a.v.s.: 'Zar me ne pitate zašto sam se nasmijao?' 'O Allahov Poslaniče, zbog čega si se nasmijao?', upitali su. On reče:

'Začudio sam se raspravi roba sa svojim Gospodarom na budućem svijetu kad kaže: 'Gospodaru moj, zar mi nisi obećao da nećeš prema meni zulum učiniti?' 'Da', odgovorit će. I reći će mu: 'Ja ne prihvaćam protiv sebe svjedoka osim ja lično.' I reći će Blagoslovljeni i Uzvišeni: 'Zar nisam dovoljan Ja za svjedoka i meleki plemeniti pisari?'" Prenosilac kaže: "Ove će riječi ponavljati više puta, a zatim kaže: 'Zapečatit će se njegova usta i govorit će njegovi udovi za ono što su radili.' I reći će: 'Daleko bili i opet daleko bili! Zbog vas sam se raspravljao.'" Bilježe ga Muslim i Nesaija, oba od Ebu-Bekra ibn Ebu en-Nadre. I riječi Uzvišenog:

"Vi se niste krili od toga da ne bi uši vaše i oči vaše i kože vaše...", tj. reći će njima udovi i koža kada ih budu korili zbog svjedočenja protiv njih: "Vi niste krili od nas ono što ste radili. Naprotiv, vi ste iskazivali nevjerstvo i grijehili ste prema Allahu, dž.š., i niste mislili na Njega, jer ste vi mislili po vašem uvjerenju da On ne zna sva vaša djela." I zato kaže Uzvišeni:

"Već zato što ste mislili da Allah neće saznati mnogo štošta što ste radili. I to vaše uvjerenje, koje ste o Gospodaru svome imali, upropastilo vas je", tj. ovo neosnovano mišljenje, to je, ustvari, vaše pogrešno uvjerenje da Allah, dž.š., neće saznati mnogo štošta što ste radili, upropastilo vas je kod vašeg Gospodara.

"...pa gubitnici postali ste!", tj. na mjestima stajanja na budućem svijetu, upropastit ćete sami sebe i svoje porodice. Bilježi Imam-Ahmed od Abdullaha, koji kaže: /72/ "Bio sam prekriven pokrivačem Kabe i došle su tri osobe. Kurejšija i njegova dva zeta iz plemena Sekif, ili čovjek iz Sekifa i njegova dva zeta Kurejšije. Puno sala u njihovim stomacima, malo znanja u njihovim srcima, i govorili su riječima koje ja ranije nisam čuo. I jedan je od njih rekao: 'Misliš da Allah čuje ovaj naš govor?' A drugi je rekao: 'Ako mi podignemo ton, On čuje, a ako tiho govorimo, On ne čuje.' A drugi je dodao: 'Ako čuje od toga nešto, čuje sve.' " Abdullah kaže: "Pa sam to spomenuo Vjerovjesniku, s.a.v.s., a Allah, dž.š., objavio je: **"Vi se niste krili da ne bi uši vaše, i oči vaše, i kože vaše..."** - do riječi - **"...pa gubitnici postali ste."** Ovako ga prenosi Tirmizija,

a bilježe ga i Buharija i Muslim od Ibn-Mes'uda u ovoj verziji. Bilježi Imam Ahmed od Džabira, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /73/ "Neka ne umre ni jedan od vas, a da nema lijepo mišljenje o Allahu, zaista je pojedine narode upropastilo loše mišljenje o Allahu." I rekao je Allah, dž.š.: **"To vaše uvjerenje koje ste o Gospodaru svome imali upropastilo vas je, pa gubitnici postali ste."** I riječi Uzvišenog: **"Pa i ako budu trpjeli, njihovo će boravište vatra biti, a ako budu tražili naklonost Allahovu, njihovoj se molbi neće udovoljiti"**, tj. svejedno po njih strpili se ili ne, oni će biti u vatri, oni je neće izbjeći, niti će iz nje izići, a ako budu tražili Allahovo zadovoljstvo i iskažu svoje isprike, i njihove isprike neće biti uvažene i neće im biti govorene laži. Ibn-Džerir kaže:

Riječi Uzvišenog:

"A ako budu tražili naklonost Allahovu", tj. zatraže povratak na dunjaluk i neće im se izići u susret. On dalje kaže: "Ovo je poput riječi Uzvišenog u kojima obavještava o njima (onima koji budu tražili povratak):

"Gospodaru naš' - reći će - 'naši su prohtjevi bili od nas jači, te smo postali narod zalutali. Gospodaru naš, izbavi nas iz nje: ako bismo ponovno zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili.' Ostanite u njoj prezreni, ništa Mi ne govorite!', reći će On."/23:106-108/

* وَقِيضْنَا لَهُمْ قُرْآنًا فَسَيُؤَاهِمُهُمَا بَيْنَ
 أَيَدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ
 مِنَ الْغَيْبِ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَيْرِينَ ﴿٥٥﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْعَوَاقِبِ لَهُمْ لَعْنَةُ تَعْلُونَ ﴿٥٦﴾ فَلْيَذِيقِنَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَجَّ بِهِنَّ أَسْوَأُ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٥٧﴾
 ذَلِكَ جَزَاءُ عَذَابِ اللَّهِ السَّعِيرِ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءُ مَا كَانُوا يَأْتُونَ
 بِمُحَدِّثِينَ ﴿٥٨﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنَّا غِيبًا
 وَالْإِنْسِ نَجْعَلُهُمَا نَحْتًا قَدْ آمَنَّا لِيَكُونَ مِنَ الْأَشْقَالِينَ ﴿٥٩﴾

"I Mi smo im bili odredili loše drugove pa su im lijepim prikazivali ono što su uradili i ono što će uraditi, i na njima se obistinilo ono što je rečeno za narode, džinove i ljude koji su

prije njih bili i nestali - doista su nastradali."/25/ "Oni koji ne vjeruju govore: 'Ne slušajte ovaj Kur'an, nego pravite buku da biste ga nadvikali!"/26/ "Zato ćemo Mi sigurno dati da nevjernici iskuse nenasnosnu patnju, i kaznit ćemo ih najgorom kaznom za djela koja su počinili."/27/ "To je kazna za Allahove neprijatelje, vatra u kojoj će im vječna kuća biti, kao naplata što su dokaze Naše stalno poricali."/28/ "I nevjernici će reći: 'Gospodaru naš, pokaži nam džinove i ljude, one koji su nas zaveli, da ih stavimo pod noge naše, neka budu najdonji."/29/

Spominje Uzvišeni da je On ostavio u zabludi idolopoklonike i sve je to Njegovom voljom i Njegovom moći. On je mudar u Svojim djelima samim tim što je odredio njima saveznike, šejtane ljude i džine **"Pa su im lijepim prikazivali ono što su uradili i ono što će uraditi"**, tj. učinili su im njihova djela lijepim pa sebe nisu vidjeli nikako drugačijim osim dobročiniocima, kao što kaže Uzvišeni:

"Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Svemilosnog veličao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni drug postati; on će ih od pravog puta odvrćati, a ljudi će misliti da su na Pravom putu."/43:36,37/ I riječi Uzvišenog:

"I njima se obistinilo ono što je rečeno", tj. riječ kazne, kao što se obistinila kod prijašnjih naroda, onih koji su radili kao i oni, od džina i ljudi. Oni su, uistinu, bili gubitnici, tj. poistovjetili su se sa njima u propasti i stradanju. I riječi Uzvišenog:

"Oni koji ne vjeruju govore: 'Ne slušajte ovaj Kur'an", tj. preporučili su jedni drugima da se ne pokoravaju Kur'anu i da ne prihvaćaju njegove naredbe, **"nego pravite buku"**, tj. kada se uči ne slušajte i pravite buku; tj. zviždanjem pljeskanjem, odnosno pištanjem i miješanjem njihovih glasova sa glasom Poslanika.

"...da bi ste ga nadvikali." Ovo je stanje ovih neznalica i nevjernika kad slušaju Kur'an, a što se tiče vjernika, oni izvršavaju Allahove naredbe; a Uzvišeni kaže:

"A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani" /7:204/, a zatim kaže Uzvišeni, dajući podršku Svojoj knjizi, a sveteći se Svojim neprijateljima nevjernicima:

"Zato ćemo Mi sigurno dati da nevjernici iskuse nenasnosnu patnju", tj. zauzvrat za ono što su uradili pri slušanju Kur'ana.

"I kaznit ćemo ih najgorom kaznom za djela koja su počinili", tj. za loša djela.

"To je kazna za Allahove neprijatelje, vatra u kojoj će im vječna kuća biti, kao naplata što su dokaze Naše stalno poricali."

"I nevjernici će reći: 'Gospodaru naš, pokaži nam džinove i ljude, one koji su nas zaveli, da ih stavimo pod noge naše, neka budu najdonji.'" Kaže se da su to Iblis i sin Ademov koji je ubio svoga brata; ovo se prenosi od Alije, r.a., a Es-Suddi prenosi od Alije, r.a.: "Ovim Iblis poziva svakog ko širk - idolopoklonstvo čini, a sin Ademov sa ovim poziva svakog ubicu." Kao što se to navodi u hadisu: /74/ "Neće ni jedna osoba biti ubijena nasilno a da sin Ademov ne imadne udjela u toj krvi, jer je on prvi koji je ubistvo počinio." A riječi njihove: **"Da ih stavimo pod noge naše"**, tj. ispod nas u Džehennemu, da bi bili kažnjeni žešće od nas, i zato kažu: **"Neka budu najdonji"**, tj. u najnižim nizinama u Džehennemu, kao što je prethodilo u suri El-'Araf, 38. ajet, kada oni, koji su bili sljedbenici, traže od Allaha da dvostruko kazni njihove vođe.

"Za sve će biti dvostruka! - reći će On - 'Ali vi ne znate'"/7:38/, tj. Uzvišeni je dao svakom ono što je zaslužio od kazne, prema njegovom djelu. Kao što kaže Uzvišeni:

"One koji nisu vjerovali i koji su od Allahova puta odvracali Mi ćemo dvostrukom kaznom kazniti zato što su pravili smutnju."/16:88/

إِنَّ الَّذِينَ
قَالُوا رَبَّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفْتَمُوا نَزَّلَ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ أَلَّا تَخَافُوا
وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْبِئُوا بِالْحَقِّ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ أَوْلِيَاكُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ
فِيهَا مَا نَدْعُونَ ﴿٣١﴾ نَزَّلْنَا مِنْ عَفْوَ رَبِّكُمْ ﴿٣٢﴾

"Doista onima koji govore: 'Gospodar naš je Allah', pa poslije budu ustrajni, silaze meleki: 'Ne bojte se i ne žalostite se, i radujte se Džennetu, koji vam je obećan.'"/30/ "Mi smo zaštitnici vaši u životu na ovom svijetu, a i na onom; u njemu ćete imati sve ono što duše vaše zažele, i što god zatražite - imat ćete", /31/ "bit ćete počašćeni od Onoga Koji prašta i Koji je Milostiv."/32/

Uzvišeni kaže:

"Doista, onima koji govore: 'Gospodar naš je Allah' - pa poslije toga budu ispravni i ustrajni", tj. budu iskreni u svom vjerovanju - uvjerenju i budu radili radi Allaha, dž.š., ono što im je propisao Allah, hvaljen neka je On i Uzvišeni, i na tom ostanu sve do susreta (smrti) s Allahom, dž.š.; kao što prenosi El-hafiz Ebu-Jala el-Musili od Enesa Ibn-Malika, r.a., koji kaže: /75/ "Proučio nam Allahov Poslanik, s.a.v.s., ovaj ajet:

"Doista onima koji govore: 'Gospodar naš je Allah', pa poslije budu ustrajni", pa je rekao: *"To su rekli neki ljudi, a zatim su porekli većina njih, pa ko*

to kaže i na tom ostane do smrti, on je ustrajao u tome." Također, prenose Nesajja u svom komentaru, El-Bezzar i Ibn-Džerir od Amra ibn Alija el-Fellas, on od Muslima ibn Kutejbea o ovoj verziji. Tako prenosi Ibn Ebi-Hatim od El-Felasa. Zatim kaže Ibn-Džerir od Seida ibn Imrana koji kaže: "Učio sam kod Ebu-Bekra es-Siddika, r.a., ovaj ajet, i on reče: 'To su oni koji Allahu nikog ravnim ne smatraju.'" Prenosi se od Ibn Ebi-Hatima njegovim lancem prenosilaca od Ikrima, koji kaže: "Pitan je Ibn-Abbas, r.a.: 'Koji je ajet u Allahovoj knjizi, blagoslovljen i uzvišen neka je On, najjednostavniji?'" Riječi Uzvišenog:

"Onima koji govore: 'Gospodar naš je Allah', pa poslije budu ustrajni", pri svjedočenju da nema boga osim Allaha. Također, od Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se: "Koji govore: 'Gospodar naš je Allah', pa poslije budu ustrajni u izvršavanju njegovih (dužnosti) farzova." Muslim u svom Sahihu, i Nesajja bilježe od Sufjana ibn Abdullaha es-Sekafija da kaže: /86/ "Rekao sam: 'O Allahov Poslanice, reci mi o islamu riječi o kojima neću pitati poslije tebe nikog.' Reci: 'Vjerujem Allaha, a zatim na tom ustraj' - reče s.a.v.s. Upitao sam: 'O Allahov Poslanice, čega se najviše plašiš za mene?' I uzeo je Allahov Poslanik za vrh svog jezika i rekao: 'Ovog.'"

I riječi Uzvišenog: **"Silaze meleki."** Mudžahid i drugi smatraju da to znači: prilikom smrti, i da će govoriti: **"Ne bojte se."** Mudžahid, Ikrima i Zejd ibn Eslem kažu: "Ne bojte se onoga što vas čeka vezano za budući svijet,

"I ne žalostite se", za onim što ste ostavili iza sebe na dunjaluku.

"I radujte se Džennetu koji vam je obećan", pa će ih obradovati da je otišlo zlo, a da su zaradili dobro. Ovo potvrđuje ono što stoji u hadisu El-Berraa, r.a., koji kaže: /77/ "Zaista meleki kažu vjerničkoj duši: 'Izlazi, o dobra dušo, u dobrom tijelu. Ti si bila život u njemu.'" A Zejd ibn Eslem kaže: "Izlazi i idi u udobnost i opskrbu, i Gospodaru, Koji nije srdit." Obradovat će ga pri samrti, u kaburu i kod njegova ponovnog proživljenja. Bilježi ga Ibn Ebi-Hatim. Ovaj stav objedinjuje sva mišljenja, a on je vrlo dobar, i on je stvarnost. I riječi Blagoslovljenog i Uzvišenog:

"Mi smo zaštitnici vaši u životu na ovom svijetu, a i na onom"; reći će meleki vjernicima koji budu na samrti: "Bili samo vaši zaštitnici, bili smo bliski vama na dunjaluku, mi vas vodimo pravim putem i usmjeravamo i čuvamo vas Allahovom voljom. I također ćemo biti sa vama na budućem svijetu i družiti ćemo se sa vama, tako da vam neće biti dosadno u kaburu; i kod puhanja u rog, i zaštititi ćemo vas na dan proživljenja i povratka, i s vama ćemo prijeći siratul-mustekim, i pratiti ćemo vas do dženetskih blagodati. **"U njemu ćete imati sve ono što duše vaše zažele"**, tj. u Džennetu, od svega što izaberete, ono što zažele vaše duše, i što oči čini radosnim,

"**I što god zatražite - imat ćete**", tj. šta god zatražite naći ćete. Bit će vam prineseno pred vas ono što ste odabrali.

"**Bit ćete počašćeni od Onoga Koji prašta i Koji je Milostiv**", tj. gošćenje i čašćenje i blagodat Onog koji prašta vaše grijeha, Koji je samilostan, blag, milostiv, s obzirom da je oprostio i sakrio (grijehe), i dobrotiv je. Prenosi Imam Ahmed od Enesa, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /78/ "Ko poželi susret sa Allahom, Allah, dž.š., poželi susret s njim, a ko prezire susret sa Allahom, Allah prezire susret s njim." Upitali smo, o Allahov Poslanice: "Svako od nas prezire smrt", a s.a.v.s. reče: "Nije to prezir smrti, nego kad vjerniku prikuči se smrt, dođe mu onaj ko ga obraduje od Allaha, dž.š., onim što ga čeka i njemu nije ništa draže od susreta sa Allahom, pa i Allah poželi susret sa njim." Kaže Poslanik: "Doista, grješniku - ili nevjerniku - kad bude na samrti, dođe vjesnik sa onim što ga čeka od zla ili sa zlom s kojim će se suočiti. I on će prezirati susret sa Allahom i Allah će prezirati susret s njim." Ovo je vjerodostojan (sahih) hadis, on se navodi u autentičnim zbirkama u drugoj verziji.

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّنْ

دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٢﴾ وَلَا تَسْتَوِي
الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ
عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا
يُلْقِيهَا إِلَّا الذُّوْحُ عَظِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَإِنَّمَا يَرْغَبُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ
فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾

"**A ko govori ljepše od onoga koji poziva Allahu, koji dobra djela čini i koji govori: 'Ja sam, doista, musliman!'**" /33/ "**Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvratit, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati**", /34/ "**To mogu postići samo strpljivi; to mogu postići samo vrlo sretni.**" /35/ "**A kad te šejtan pokuša na zle misli navesti, ti zatraži utočište u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna.**" /36/

Riječi Uzvišenog: "**A ko govori ljepše od onoga koji poziva Allahu...**", tj. poziva Allahove robove Njemu.

"**...koji dobra djela čini i koji govori: 'Ja sam doista musliman!'**", tj. on je sam po sebi upućen s obzirom na ono što govori. Njegova je korist neprijelazna i samom sebi, i prijelazna je na druge. On nije od onih koji naređuju dobro, a sami to ne čine, a zabranjuju zlo - a sami ga čine, nego radi dobro a ostavljaju zlo, i poziva stvorenja u vjeru Blagoslovljenog i Uzvišenog Stvoritelja. Ovo je

općenito za svakog ko bude pozivao na dobro, a On je sam po Sebi upućen. A Allahov Poslanik, s.a.v.s., najpreči je od ljudi za to. Rečeno je da se ovaj ajet odnosi na dobre mujezine, ali odabrano je mišljenje da je ovaj ajet općenit, odnosi se na mujezine i druge. A što se tiče objavljivanja ajeta, treba znati da ezan nije bio uopće u to vrijeme jer ajet spada u mekansku objavu, a ezan je propisan u Medini nakon Hidžre, kada ga je Abdullah ibn Abdu-Rab el-Ensarij, r.a., vidio u snu i prenio to Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i naredio mu da ove riječi izdiktira Bilalu, r.a., jer je on imao najmilozvučniji glas, što je potvrđeno na odgovarajućem mjestu. Odabrano i ispravno je mišljenje da je ovaj plemeniti ajet općenit. Mujezini će imati veliku nagradu i prednost (nad drugima), kao što to stoji u Muslimovom Sahihu: /79/ "Mujezini će biti najizduženijih vratova na Sudnjem danu." U Sunenu se navodi merfu hadis: /80/ "Imam je odgovoran, a mujezin povjerljiv, pa Allah uputio imame, a oprostio mujezinima." Prenosi Ibn Ebi-Hatim od Sa'da ibn Ebu-Vekasa, r.a., da je on rekao: "Udio je mujezina kod Allaha, dž.š., na Sudnjem danu kao udio mudžahida, a on je između ezana i ikameta.²¹ Kao onaj koji je umrljan svojom krvlju na Allahovom putu." Omer ibn el-Hattab, r.a., kaže: /81/ "Da sam bio mujezin, moja bi se vjera upotpunila i ne bih se brinuo da neću ustati na noćni namaz, niti postiti po danu!... Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., kad kaže: 'Allahumme igfir lil muezzinima' (O Allahu oprost mujezinima), i to ponovio tri puta." Omer kaže: "Rekao sam: 'O Allahov Poslanice, ostavio si nas, a mi se borimo za ezan sabljama.' Reče s.a.v.s.: 'Nije tako, o Omere, doći će vrijeme za ljude kada će ostavljati ezan najslabijim od njih. A Allah, dž.š., zabranio je vatri da prži ta tijela", tj. tijela mujezina. I riječi Uzvišenog:

"**Dobro i zlo nisu isto**", tj. postoji ogromna razlika između ovog i ovog.

"**Zlo dobrim uzvratit**", tj. ko ti loše učini to zlo odbij od sebe, tako što ćeš mu učiniti dobro. I riječi Uzvišenog:

"**...pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati.**" On je tvoj prijatelj. Ako uzvратиš lijepim onom ko je tebi zlo učinio, to dobro će ga voditi ka pružanju ruke tebi, tako da može postati kao da ti je prisni prijatelj, tj. blizak tebi. A zatim kaže Uzvišeni:

"**To mogu postići samo strpljivi; to mogu postići samo vrlo sretni**", tj. može postići samo onaj koji ima ogromnog udjela u sreći, jer se strpio nad neugodnostima na Allahovom putu. On je sretan na dunjaluku i ahiretu. Ibn-Abbas, komentirajući ovaj ajet, kaže: "Naredio je Allah vjernicima strpljivost kod srdžbe i blagost kod neznanja i oprost za učinjeno zlo; pa ako to urade, Allah ih je sačuvao od šejtana i

²¹ Ovaj je hadis po stepenu merfu', jer potvrdu sličnu ovoj nije moguće da kaže Sahabija. A Allah najbolje zna.

pretvorio je njima njihova neprijatelja u prisnog prijatelja."

I riječi Uzvišenog:

"A kad šejtan pokuša da te na zle misli navede ti zatraži utočište kod Allaha...", džinski šejtan nema mogućnost da navodi na zlo ukoliko se zatraži utočište od njegovog Stvoritelja, Koji je pustio da djeluje na tebe, pa kad zatražiš utočište od Allaha da te zaštiti od njega, ti si tada zaštićen. Allahov Poslanik, s.a.v.s., prije namaza proučio bi ovu dovu: /82/ "Euzu billahi es-semi il-alimi mineš-šejta nir-radži min hemezihi ve nefhi hi ve nefesihi."

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ
وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدْ لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ لِيَاءُ عِبَادُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ
رَبِّكَ يُسَخِّمُونَ لَهُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢٨﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّا
تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِن الَّذِي
أَحْيَاهَا لِلْحَيِّ الْمَوْتَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

"Među znakovima su Njegovim noć i dan, i Sunce i Mjesec. Ne činite sedždu ni Suncu ni Mjesecu, već činite sedždu Allahu, Koji ih je stvorio, ako želite samo Njemu ibadet činiti. /37/ "A ako se oni uzohole - pa, oni koji su kod Gospodara tvoga, hvale Ga i noću i danju i ne dosađuju se." /38/ "A od Znakova je Njegovih i to što ti vidiš suhu zemlju, a kad na nju spustimo kišu, ona se pokrene i uzbuja. Onaj Ko njoj daje život oživjet će sigurno i umrle, jer je On kadar sve." /39/

Podsjeća Uzvišeni Svoja stvorenja na Njegovu ogromnu moć, a On nema premca u tom:

"Među znakovima su Njegovim noć i dan i Sunce i Mjesec", tj. stvorio je noć i dan, naizmjenično se smjenjuju jedno za drugim, ne umarajući se, i Sunce i Mjesec, da bi se znale njihove različite putanje, da bi se znale dužine noći i dana, sedmice, mjeseci i godine. Time se pojašnjava vremenski nastup dužnosti, prava ibadeta, i međuljudskih odnosa. Zatim, pošto su Sunce i Mjesec najljepša tijela u višem i nižem svijetu, Allah skreće pažnju, neka je hvaljen On, da su njih dva, dva stvorenja i dva Njegova roba, koja su pod Njegovom upravom i moći, pa kaže:

"Ne činite sedždu ni Suncu ni Mjesecu, već činite sedždu Allahu, Koji ih je stvorio - ako vi samo Njemu ibadet činite", tj. nemojte pripisivati druga Njemu, jer vam neće vrijediti vaš ibadet - pokornost, uz obožavanje drugog mimo Njega. Zaista On neće oprostiti da Mu se širk čini.

Zato kaže Uzvišeni:

"Ako se oni uzohole od toga da samo Njemu, Uzvišenom ibadet čine, **"pa oni koji su kod Gospodara tvog"**, meleki, hvale Ga i noću i danju i ne dosađuju se.

Kao što su riječi Uzvišenog:

"Pa ako ovi u to ne vjeruju, Mi smo time zadužili ljude koji će u to vjerovati." /6:89/ Prenosi El-hafiz Ebu Ja'la od Džabira ibn Abdullaha, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /83/ "Nemojte psovati noć a ni dan, niti Sunce niti Mjesec, a ni vjetrove, jer se oni šalju iz milosti prema narodu, a nekada kao kazna drugim narodima." Riječi Uzvišenog: **"A od Znakova Njegovih"**, tj. koji ukazuju na Njegovu moć za ponovno proživljenje mrtvih, **"i to je što ti vidiš suhu zemlju"**, tj. sasušenu, golu, na kojoj nema nikakvog bilja, ona je mrtva.

"A kad na nju spustimo kišu, ona se pokrene i uzbuja", tj. ona izbaci raznovrsne usjeve i plodove svih boja.

"Onaj ko njoj daje život, oživjet će i umrle, jer je On kadar sve".

إِنَّ الَّذِي يَلِدُونَ فِي
ءَايَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَن يُلْقَى فِي التَّارِخِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِيَاءَ آمِنًا يَوْمَ
الْقِيَامَةِ أَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّ الَّذِي كَفَرُوا
بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَوَلَّاهُ لَكَ تَبَّ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ نَزَّلْنَا مِنْ حِكْمِهِ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾ مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا
مَا قَدَّ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَعْرِفٍ وَذُو عِقَابٍ
أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾

"Zbilja, oni koji ajete Naše izvrcu neće se od Nas sakriti. Pa da li je bolji onaj koji u Vatru bude bačen ili onaj koji na Sudnji dan dođe siguran? Radite šta hoćete, On, zaista, vidi šta vi radite." /40/ "Zaista oni koji ne vjeruju u Opomenu, pošto im je došla, bit će kažnjeni!... A on je, zaista, knjiga zaštićena", /41/ "laž joj je strana, bilo s koje strane, ona je Objava od Mudroga i hvale dostojnoga." /42/ "Tebi se neće reći ništa što već nije rečeno poslanicima prije tebe. Gospodar tvoj zaista prašta, a i bolno kažnjava." /43/

Riječi Blagoslovljenog i Uzvišenog:

"Zbilja, oni koji riječi Naše izvrcu..." Ibn-Abbas kaže: "Ilhad je stavljanje riječi na neodgovarajuća mjesta." A Katade - kaže: "Ilhad je nevjernost i tvrdoglavost." I riječi Uzvišenog:

"Neće se od Nas sakriti." U ovim je riječima žestoka prijetnja i potvrđeno obećanje kazne, tj. da

On, Uzvišeni, zna ko izvrće Njegove ajete, Njegova imena i Njegova svojstva. Kaznit će ga zato kaznom i patnjom. I zato kaže Uzvišeni:

"Pa da li je bolji onaj koji u Vatru bude bačen ili onaj koji na Sudnji dan dođe siguran?", tj. mogu li biti jednaki ovaj i onaj? Ne, nisu jednaki. Zatim kaže Uzvišeni, prijeteci nevjernicima: **"Radite šta hoćete"**, tj. radite dobro ili zlo, On zna šta vi radite. Vidi vaša djela, i zato kaže Uzvišeni:

"On zaista vidi šta vi radite." Zatim kaže Uzvišeni: **"Zaista Oni koji ne vjeruju u Opomenu pošto im je došla"**, tj. Kur'an, a on je, zaista, knjiga zaštićena, tj. nedostižna je i niko nije u stanju doći sa nečim sličnim njemu. "Laž joj je strana, bilo s koje strane", tj. nema puta za laž jer on

"je Objava od Mudrog i hvale dostojnog", tj. mudar u Svojim riječima i djelima. Hvale dostojan, tj. pohvaljen u svemu što je naredio i što je zabranio. Pohvaljen je u svim Svojim ciljevima i ishodima. Zatim kaže Uzvišeni:

"Tebi se neće reći ništa što već nije rečeno poslanicima prije tebe", tj. neće se tebi reći ništa čime se poriče tvoje poslanstvo, a da to nije rečeno poslanicima prije tebe. Pa kao što poriču tebe poricali su i nijekali njih. I kao što su trpjeli neugodnosti strpi se i ti, također, na uznemiravanje svoga naroda. I riječi Uzvišenog:

"Gospodar tvoj zaista prašta", tj. onome ko se iskreno pokaje Njemu. **"...a i bolno kažnjava"**, tj. ko bude ustrajan u svom nevjertvu, nasilju i suprotstavljanju njemu.

وَلَوْ جَعَلْتَهُ قُرْءَانًا عَجَبًا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتِ آيَاتُهُ
 ءِ الْعَجَمِيِّ وَعَرَبِيٍّ قُلُّ هُوَ الَّذِي آتَيْنَاهُمُ الْهُدَىٰ وَشَفَاءَ لِّلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
 فِي آذَانِهِمْ وَقُرْءَانَهُمْ وَعَالِمَهُمْ أُولَٰئِكَ يَبْدُونَ مِّن مَّكَانٍ بَعِيدٍ
 ﴿٤٤﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاحْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن
 رَبِّكَ لَقُدِّمَتْ بَيْنَهُمْ وَإِذْنًا لِّمَن نَّفَىٰ شَكَّ مِنْهُ رَبِّيبِ ﴿٤٥﴾

"A da smo Kur'an učinili na tuđem jeziku, oni bi sigurno rekli: 'Da su mu ajeti razgovijetni! Zar jezik tuđ, a onaj kome se objavljuje Arap?'" Recí: **'On je onima koji vjeruju uputa i lijek. A oni koji neće da vjeruju - u ušima njihovim gluhoća je, i slijepi su za njega! Ti kao da se pozivaju iz daleka mjesta.'** /44/ **"I Musau smo Knjigu dali, pa su se zbog nje podvojili. A da nije riječi Gospodara tvoga prije izrečene, sa ovima bi bilo već svršeno. I oni su zbilja u sumnji dubokoj spram njega."** /45/

Pošto je spomenuo Allah, dž.š., Kur'an i njegovu jasnoću, rječitost, ljepotu njegovog izraza i značenja i

njegove odredbe - i pored svega toga nisu ga prihvatili idolopoklonici - ukazuje nam isto tako da je njihovo nijekanje (kufr), nijekanje iz inata i tvrdoglavosti. Kao što kaže Uzvišeni Allah:

"A da ga objavljujemo i nekom nearapu, pa da im ga on čita, opet u nj ne bi povjerovao." /36:198,199/ Isto tako kad bi bio objavljen Kur'an na stranom jeziku, oni bi rekli, tvrdoglavo i iz inata:

"Da su mu ajeti razgovijetni! Zar jezik tuđ, a onaj kome se objavljuju - Arapi?", tj. rekli bi zašto nije spušten - objavljen na razumljivom arapskom jeziku. Oni bi to porekli i rekli bi kako da bude objavljen na stranom jeziku, a on Arap? Tj. kako da bude spušten na stranom jeziku, a obraća se Arapu, koji on ne razumije. Tako prenosi ovaj komentar od Ibn-Abbasa i drugih.

Zatim kaže Uzvišeni: **"Recí: 'On je onima koji vjeruju Uputa i Lijek'"**, tj. reci, o Muhammede, ovaj je Kur'an za one koji ga prihvaćaju, uputa za njegovo srce i lijek za njegovu prsa od sumnji i sumničenja,²²

"A oni koji neće da vjeruju - i u ušima njihovim gluhoća je." tj. ne razumiju šta je u njemu.

"I slijepi su za njega", tj. ne prihvataju njegovo objašnjenje.

"Kao da se iz daleka mjesta pozivaju." Ibn-Džerir kaže: "On znači kao da ih neko doziva i obraća im se iz dalekog mjesta, i ne razumiju ono što im govori."

Riječ Blagoslovljenog i Uzvišenog:

"I Musau smo knjigu dali, pa su se zbog nje podvojili", tj. u laž su ga ugonili i zlostavljali.

"Ti izdrži kao što su izdržali postojani poslanici." /46:35/

"A da nije riječi Gospodara tvoga prije izrečene", do određenog roka odgađajući dan

²² Ovo je odgovor onim koji smatraju da je on (Kur'an) lijek za tjelesne bolesti. Te tako uzimaju njegove ajete za zapise i hamajlije i misle da oni liječe njihove bolesti. A ne uzimaju sredstva koja je naredio Allah da se uzimaju kao lijekovi i ljekovito bilje. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /547/ "Liječite se, o Allahovi robovi, jer Onaj Ko je dao bolest dao je i lijek." Nema sumnje da je dova dobra i potrebno je tražiti riječima Allaha, dž.š., nadajući se ozdravljenju uz uzimanje preventivnih mjera, kao što su provjereni lijekovi. Jer Allah, hvaljen neka je, daje ozdravljenje ako hoće i ako odredi. Svođenje Kur'ana na hamajlije i zapise - pa Allah, hvaljen neka je On - nije ga poslao ni za što drugo, osim kao zakon koji će osnovati veliku islamsku državu i da se Allahov zakon primjenjuje na Zemlji, onako kako je zadovoljan On. Kada bi bio Kur'an i njegovi ajeti lijek za tijela a ne za duše, On bi liječio srca i tijela nevjernika. Jer tijela su jedna te ista, svejedno bila ona vjemička ili nevjemička. Njihov sastav je jedan, on nema izmjene, ne mijenja se. Pa ono što je uzrok za liječenje tijela vjernika može u isto vrijeme biti povod za liječenje tijela nevjernika. Ali Uzvišeni Allah kaže: "Recí: On je vjericima uputstvo i lijek." /41:44/ Također, kaže, neka je hvaljen On: "Mi objavljujemo ono što je lijek i milost vjericima, a nevjericima on samo povećava propast." /17:82/ Pa je jasno da je duhovno liječenje od mnogobojstva sumničenja i nevjertva. S obzirom da je u njemu nepobitan i jasan dokaz o postojanju Allaha, dž.š., i slanja Njegovih poslanika i vjerovjesnika, sa ispravnim [erijat]om i pravim putem. Zaista je on uspješan lijek za buđenje i spašavanje srca i duša iz zabluda ka pravom putu. I izvođenje naroda iz poniženja ka vječitom dostojanstvu u sjenci njegovih propisa i odredbi; njemu je laž strana. Pa kada bi islamski ummet čvrsto prigrabio Kur'an i njegove upute, bio bi najbolji ummet koji je živio na ovom svijetu i ne bi izgubio Andaluziju juče, kao što gubi Andaluziju današnjice, Palestinu. Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti.

obračuna do obećanog dana. **"Sa ovim bi bilo već svršeno"**; tj. ubrzala bi im se kazna, nego oni imaju zakazano vrijeme koje neće moći izbjeći. **"I oni su zbilja u sumnji dubokoj spram njega"**, tj. nije bilo njihovo poricanje na razborit način, zbog onog što su rekli; nego su sumnjali u ono što kažu, i bili su nesigurni na onom na čemu su bili, a Allah najbolje zna.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا
فَلْيَقْسِمْ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾ * إِلَيْهِ يُرَدُّ
عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى
وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ إِنْ شُرَكَاءِىَ قَالُوا إِنْ أَذْنَاكَ
مَاتَإِذَا مَاتَ مِنْ شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُّوا
مَا لَهُمْ مِنْ مَّحِصٍ ﴿٤٨﴾

"Ko čini dobro, u svoju korist čini, a ko radi zlo, na svoju štetu radi. - A Gospodar tvoj nije nepravedan prema robovima Svojim."/46/ "Samo On zna kad će Smak svijeta nastupiti. A ni plodovi ne izlaze iz cvjetnih čaški svojih, i nijedna žena ne zanese i ne rodi, a da On to ne zna. A na Dan kad ih On upita: 'Gdje su oni koje ste smatrali Meni ravnim?' - oni će odgovoriti: 'Javljam Ti da niko od nas to ne tvrdi.'"/47/ "I neće biti onih kojima su se prije klanjali i uvjerit će se da nikud ne mogu umaći."/48/

Uzvišeni kaže: **"Ko čini dobro, u svoju korist čini"**, tj. zaista se vraća korist od toga njemu lično, **"A ko radi zlo, na svoju štetu radi"**, tj. zaista se to zlo vraća njemu.

"A Gospodar tvoj nije nepravedan prema robovima Svojim", tj. ne kažnjava nikog osim zbog grijeha, niti će biti mučen iko osim nakon donošenja argumenata njemu, i slanja poslanika njemu. Zatim Uzvišeni kaže:

"Samo On zna kada će Smak svijeta nastupiti", tj. to ne zna niko osim Njega. Kao što kaže Uzvišeni:

"On će ga u njegovo vrijeme otkriti." Riječ Blagoslovljenog i Uzvišenog:

"A ni plodovi ne izlaze iz cvjetnih čaški svojih, i ni jedna žena ne zanese i ne rodi, a da On to ne zna", tj. sve obuhvaća Njegovo znanje. Njegovom znanju ne promiče ni kao zrno gorušice, bilo to na Zemlji ili nebesima.

I riječi Uzvišenog:

"A na dan kad ih On upita: 'Gdje su oni koje ste smatrali Meni ravnim?'", tj. na budućem svijetu pozvat će Allah idolopoklonike i pitat ih: 'Gdje

su Moji ortaci koje ste obožavali zajedno sa Mnom?'" **"Javljam ti"**, tj. obavještavamo te **"da niko od nas to ne svjedoči"**, tj. nema niko među nama da svjedoči da Ti imaš ortaka.

"I neće biti onih kojima su se prije klanjali", tj. otići će i neće im koristiti ništa, tj. **"...uvjerit će se da nikud ne mogu umaći."** Riječ (mnijenje, pretpostavka) ovdje znači uvjerenje, tj. oni neće izbjeći Allahovu kaznu. Kao što kaže Uzvišeni:

"I grješnici ugledat će vatru i uvjerit će se da će u nju pasti, i da im iz nje povratka neće biti."/18:53/

لَا يَسْتَعْمِلُ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ
الشَّرُّ فَيَعُوْسُ قَنُوطًا ﴿٤٩﴾ وَلَئِنْ أَذَقْتَهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرْبٍ
مَسَّتَهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِيتُ إِلَى
رَبِّيَ إِنْ لِيَ عِنْدَهُ لِحُسْنِي فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَهُمْ
مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾ وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَمَّنَّا بِنِعْمَةِ
وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُوٌّ دُعَاءِ عَرِيضٍ ﴿٥١﴾

"Čovjeku ne dosadi da dobro traži, a kada ga zlo zadesi, onda zdvaja i nadu gubi." /49/ "Kad ga obaspemo milošću Našom, poslije nesreće koja ga zadesi, on govori: 'Ovo sam i zaslužio, i ja ne mislim da će Čas (Sudnji) doći. A ako budem Gospodaru svome vraćen, kod Njega me čeka Džennet.'" A Mi ćemo one koji nisu vjerovali sigurno o onom što su radili obavijestiti i da iskuse patnju tešku - doista ćemo im dati." /50/ "Kada čovjeku milost Svoju darujemo, on se okreće i udalji se na svoju stranu, a kad ga nevolja dotakne, onda se dugo moli."/51/

Uzvišeni kaže: "Čovjeku ne dosadi da moli i traži dobro od svog Gospodara, a to je bogatstvo i zdravlje i što šta drugo; ako ga zadesi zlo, a to je iskušenje i siromaštvo. **"Onda zdvaja i nadu gubi"**, tj. u njegovoj se svijesti formira predstava da poslije toga što ga je zadesilo neće biti dobra.

"Kad ga obaspemo milošću Svojom poslije nesreće kada ga zadesi, on govori: 'Ovo sam i zaslužio'", tj. kada dođe u blagostanje nakon što je bio u teškoćama, reći će: "Ovo je meni jer sam to ja zaslužio kod svoga Gospodara." **"I ja ne mislim da će čas oživljenja doći"**, tj. niječe budućnost povratka budućem svijetu. Zbog posjedovanja blagodati objestan je, oholi se i niječe te blagodati. Kao što kaže Uzvišeni:

"Uistinu, čovjek se uzobjesti čim se neovisnim osjeti."/96:6,7/

"A ako budem Gospodaru svome vraćen, kod Njega me čeka Džennet", tj. ako bude

povratka (drugog života), mene čeka svako dobro kod moga Gospodara, kao što mi je dao dobro na ovom svijetu. Očekuje od Allaha, dž.š., iako su njegova djela loša i nije posjedovao čvrsto uvjerenje. Blagoslovljeni i Uzvišeni Allah kaže:

"A mi ćemo one koji nisu vjerovali sigurno o onom što su radili obavijestiti i da iskuse patnju tešku - doista ćemo im dati." Uzvišeni prijete kaznom i patnjom onima čija djela i uvjerenja budu takva.

Zatim kaže Uzvišeni:

"Kada čovjeku milost Svoju darujemo, on se okreće i udalji se na svoju stranu", tj. okrene se od pokornosti i uzoholi se od pokoravanja naredbama Allaha, dž.š. **"A kad ga nevolja dotakne"**, tj. teško stanje, **"Onda se dugo moli"**, tj. dugo moli za jednu stvar (dug govor), znači govor sa puno riječi a malo značenja (a koncizan je govor) suprotan tome, tj. sa malo riječi puno poruka). Kaže Uzvišeni:

"Kada čovjeka snađe nevolja, on Nam se moli, ili ležeći, ili sjedeći, ili stojeći. A čim mu nevolju otklonimo, on nastavlja kao da Nam se nije ni obraćao molbom zbog nevolje koja ga je bila zadesila."/10:12/

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانُ مِنْ
عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ مِنْ أَضَلُّ مَنْهُوَ فِي شِقَاقِ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾
سُزِّيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَّبِعِنَا لَهُمْ اللَّهُ الْحَقُّ
أَوْ لَمْ يَكُنْ بِرَبِّكَ أَتَىٰ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٣﴾ أَلَا إِنَّهُمْ فِي مَرِئَةٍ
مِّنْ لِّقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ ﴿٥٤﴾

"Reci: Šta mislite, ako je Kur'an od Allaha, a vi u nj nećete da vjerujete - ko je onda u većoj zabludi od onoga koji je u protivrjeđu dalekom od istine?" /52/ "Mi ćemo im pružiti dokaze Naše u krajevima (Zemlje), a i u njima samim, dok im ne bude sasvim jasno da je Kur'an istina. A zar nije dovoljno to što je Gospodar tvoj o svemu obaviješten?" /53/ "Oni sumnjaju da će pred Gospodara svoga stati, a On znanjem Svojim obuhvaća sve." /54/

Uzvišeni kaže: **"Reci"**, o Muhammede, ovim idolopoklonicima koji poriču Kur'an, **"Šta mislite ako je"** - Kur'an - **"od Allaha, a vi u nj nećete da vjerujete"**, tj. kakvo je vaše mjesto kod Onog Koji ga je objavio Svome Poslaniku?

I zato Uzvišeni kaže:

"Ko je onda u većoj zabludi od onog koji je u protivrjeđu daleko od istine?", tj. u nevjerovanju (kufuru) i tvrdoglavosti, i suprotstavljanju Istini, njoj na putu, daleko od upute. A zatim kaže Uzvišeni:

"Mi ćemo im pružiti dokaze Naše u krajevima (Zemlje), a i u njima samim", tj. pokazat ćemo Mi njima Svoje dokaze i argumente, da je Kur'an istina, objavljen od Allaha Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., uz vanjske dokaze u krajevima (Zemlje), kao što su osvajanja i vladanje islama nad krajevima (zemljama), i superiornost njegova, i proširenjem islama na sve kontinente i nad svim vjerama. A dokazi su u samim njima kao Bitka na Bedru, oslobađanje Meke, događaji i bitke slične tome u kojima je Allah, dž.š., pomogao Muhammeda, a.s., njegove ashabe, i porazio neistinu i njene pristalice. Možda se misli riječima Uzvišenog: **"A i u njima samim"** na ono od čega je sastavljeno čovječije tijelo i ono što je u njemu i na njemu od tvari, sastojaka, čudnih konstrukcija, što je predmet nauke o anatomiji ljudskog tijela koja upućuje na mudrost Stvoritelja Blagoslovljen je On i Uzvišen. Također se misli na ono što je urođeno kod čovjeka kao što su suprotne etičke osobine, dobro, zlo i dr., kao što se misli na njegovo djelovanje unutar kadera (odredbe) iz kojeg on ne može izići bez obzira na svoju snagu, moć i opreznost. I riječi Uzvišenog:

"Dok im ne bude sasvim jasno da je Kur'an istina. A zar nije dovoljno to što je Gospodar tvoj o svemu obaviješten", tj. dovoljan je Uzvišeni Allah kao svjedok za djela Njegovih robova i Njihovih riječi, i On je svjedok, dok je Muhammed, s.a.v.s., iskren i dosljedan u onom što prenosi od Njega. Kao što kaže Uzvišeni:

"Allah svjedoči da je istina ono što ti objavljuje, objavljuje ono što jedini On zna." /4:166/

I riječi Uzvišenog:

"Oni sumnjaju da će pred Gospodara svoga stati", tj. sumnjaju u Sudnji dan i obračun, i zato ne misle o njemu niti rade na taj dan, niti se plaše njega, iako je on stvarnost i neizbježan. **"A On znanjem Svojim obuhvaća sve"**, tj. obuhvaća sva stvorenja i sva su pod Njegovom upravom, u Njegovoj ruci. On jedini raspolaze njima po Njegovoj odredbi, On nema ortaka. Što hoće - to biva, a što neće - to i ne biva. Nema boga osim Njega jedinog, On nema ortaka, niti je Njemu iko sličan niti ravan. Njemu pripada vlast i svaka hvala, i On je nad svim moćan.